

UDC 739.2[321:316.75](477) «1930»

JEWELRY CULTURE OF UKRAINE IN THE ASPECT OF THE IDEOLOGICAL POLICY OF SOVIET POWER AT THE STAGE OF THE 1930 s

Oksana Kukhtii – Graduate student of the Department of Event Management and Leisure Industry Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim. It consists in elucidating the main patterns of development of jewelry culture in the USSR during the 1930 s through the prism of ideological policy pursued by the Soviet government.

Research methodology. It is based on the principles of historicism, reliability, objectivity and systematics. To achieve this goal, the following methods were used: general scientific (analytical, retrospective, chronological, problem, terminological); special (analysis, synthesis, induction, deduction); general historical (historical-comparative, historical-systemic).

Results. According to the results of the study, it was concluded that the policy of the Soviet government had a negative impact on domestic jewelry. The author found that during this period there were a number of trends in the development of jewelry culture. In the early 1930's, in accordance with the tasks of bolshevik industrialization and collectivization, continued seizure of jewelry from the population and products through unequal exchange. The activities of the Torgsin association, which was engaged in gold and foreign exchange fraud and buying valuables from ordinary Ukrainians, significantly slowed down the evolution of the jewelry industry. The operation of the Jewelry Trade Department partially contributed to the intensification of this area through the establishment of the Kyiv Jewelry and Watch Factory and the Odessa Jewelry Factory. In general, jewelry culture during the stated period was deprived of the opportunity for full development in the USSR, as a result of anti-national policies against the Ukrainian population, the victims of Bolshevik terror were numerous representatives of the jewelry industry.

Novelty. It consists in generalizing the experience of the predecessors in studying the outlined problem from the standpoint of cultural science and trying for the first time in Ukrainian historiography to compile a martyrology of Ukrainian jewelers – victims of political repressions.

The practical significance. The results of the research can be used in the preparation of educational and methodical materials, writing textbooks on the courses «History of Jewelry», «Culturology» in the humanities of higher education in Ukraine, and also applied in the course of realization of complex culturological researches.

Key words: jewelry culture, Soviet Ukraine, «Torgsin», JewelerTorg, jeweller enterprises, ideological policy, jewelers.

Надійшла до редакції 25.06.2021 р.

УДК 94:72.01 (477.53-21КРЕМЕНЧУК)

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ АРХІТЕКТУРНОГО ПЛАНУВАННЯ МІСТА В ПЕРІОД 1959-1975 РОКІВ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА КРЕМЕНЧУКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Василенко Дар'я Павлівна – старший викладач,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-9052-8287>
dvoloshka05@gmail.com

Саранча Віктор Іванович – кандидат історичних наук,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-9435-0615>
visar73@mail.ru

Шабуніна Вікторія Валентинівна – кандидат філологічних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
<http://orcid.org/0000-0001-7957-3378>
shabuninaviktoria@gmail.com

Чернявська Ольга Володимирівна – завідувач виробничого навчання,
Олександрійський коледж культури і мистецтв, м. Олександрія
<http://orcid.org/0000-0002-5954-9474>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.438>
olga.4ernavska@gmail.com

Розглянуто соціокультурні аспекти архітектурного планування на прикладі м. Кременчука Полтавської області. Окреслено регіональні особливості архітектурного планування, що яскраво відображають дух історичної епохи кінця 50–70 років XX століття. Хронологічними межами дослідження визначено 1959-1975 роками, коли розпочинається активний процес відбудови житлового і соціокультурного фонду м. Кременчука. Наведено причини розширення архітектурної мережі соціально-культурних об'єктів у Кременчуці.

Проаналізованого темпи будівництва соціокультурних об'єктів міста та виявлено підстави його подальшої активізації, що з'явилися в окреслений період. До соціокультурних об'єктів віднесено: школи, дошкільні навчальні заклади, кінотеатри, палаци культури, парки, сквери тощо.

На основі архівних документів визначено відсоток забезпеченості потреб містян соціокультурними об'єктами, введеними в експлуатацію в 1959–1975 рр.

Ключові слова: соціокультурний об'єкт, архітектура, планування, місто, Кременчук, будівля.

Постановка проблеми. Архітектурне планування – це діяльність з ідеального оформлення простору, а місто в архітектурному контексті, це соціальна структура, що дає можливість для соціальних експериментів, де архітектурні об'єкти створюються як соціокультурні доміанти, що впливають і на людину, і на групу людей, наприклад містян. Кожна історична епоха створює свою модель міського простору і цілком припустимо говорити про те, що соціокультурний архітектурний простір міста є відображенням тих соціокультурних процесів, що відбуваються в суспільстві [21; 73].

Архітектурні споруди служать засобом комунікації в соціумі, відображають уявлення, ідеї, почуття, звичаї, традиції, особливо між різними поколіннями людей. Практично все життя, діяльність сучасної людини і його взаємодії з іншими людьми проходять на тлі або всередині штучних споруд.

Регіональні особливості архітектурного планування відображають дух історичної епохи. Хронологічними межами дослідження є 1959–1975 рр., час, коли розпочинається активний процес відбудови житлового і соціокультурного фонду м. Кременчука Полтавської обл. Відзначимо, що для Кременчука ті роки вважаються періодом повоєнної відбудови, оскільки лише наприкінці 50-х рр. XX ст. було ухвалено остаточне рішення про відбудову міста, адже повоєнні руйнації склали 97% житлового і соціокультурного фонду.

Питання історії архітектурного планування Кременчука в повоєнний період недостатньо досліджене. Такий стан проблеми історії краю пояснюється низкою об'єктивних і суб'єктивних причин. До об'єктивних варто віднести втрату джерельної бази в роки Другої світової війни, коли загинули державні, міські, відомчі, приватні архіви Кременчука, а також міські бібліотеки та музеї. Суб'єктивними можна вважати однобокий і тенденційний підхід до дослідження регіональної історії, коли з політичних чи партійних міркувань вивчалися переважно одні аспекти і замовчувалися чи цілком ігнорувалися інші.

Необхідність всебічного наукового дослідження історії архітектури та містобудування Кременчука в 60–70 рр. XX ст. набуває особливої гостроти та актуальності саме зараз. По-перше, ведуться активні будівельні роботи в межах старого міста, які, за відсутності належного контролю з боку владних структур або за їх сприяння чи потурання, можуть призвести до невірних втрат архітектурної забудови минулих часів. По-друге, завершуються роботи над укладанням Зводу пам'яток історії та культури по м. Кременчуку, в якому, як на наш погляд, пам'ятки архітектури радянського періоду представлені недостатньо.

Аналіз досліджень і публікацій. Архітектурне середовище міста досліджувалося в історичних, політичних, технічних, економічних контекстах. У гуманітарному знанні предметом вивчення є архітектура міста, що розглядається як соціокультурний феномен. Регіональні особливості соціокультурного архітектурного планування розглянуто в наукових дослідженнях А. Лушакової [17], Л. Євселевського [17], Ю. Косенкової [16], Н. Лещенко [19], М. Вільковського [14], К. Мусіної [20], П. Бурд'є [13], Б. Черкес [22], О. Лисенко [22], М. Назарової [21], О. Осташко [18] та ін.

Метою статті є аналіз розвитку архітектури та будівництва соціокультурних об'єктів м. Кременчука Полтавської обл. протягом 1959–1975 рр. на основі архівних документів у соціокультурному аспекті.

Виклад матеріалу дослідження. Наприкінці 50-х років XX ст. в історії архітектури і будівництва міста розпочинається новий період, пов'язаний як із змінами в будівельній галузі в державі загалом, так і з особливостями розвитку міста. Низка постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР («Про подолання надмірностей в проектуванні і будівництві» [1], 1955 р., «Про розвиток житлового будівництва в СРСР», 1957 р. [2] та ін.) накреслили нові шляхи розвитку радянської архітектури і будівництва на основі досягнень науково-технічної революції в будівельній індустрії та переходу до індустріального домобудування і типового проектування.

У 1961 р. у Кременчуці засновано територіальну проектну організацію – комплексний відділ державного проектного інституту «Укрміськбудопроект», працівники якого відіграли важливу роль у формуванні архітектурного обличчя міста.

За період 1959–1965 рр. кількість населення Кременчука зросла більше ніж у 2,3 рази, при цьому щорічний приріст у середньому складав понад 6 000 осіб. Особливо динамічно зростало населення в роки семирічки 1959–1965 рр. (понад 30 тис.) та VIII п'ятирічки 1966–1970 рр. (на 63 тис.). У наступне десятиріччя (1971–1980 рр.) темпи зростання населення стабілізувалися: впродовж дев'ятої п'ятирічки (1971–1975 рр.) – на 7 тис., упродовж X (1976–1980) – на 11 тис. Стрімке зростання населення вело до збільшення міської площі: з 5400 га у 1960 р. до 9590,4 га в 1975 р., тобто майже вдвічі [3; 18].

У зв'язку з цим виникає необхідність створення і розширення мережі соціокультурних об'єктів. Установи культурно-побутового обслуговування мають різну періодичність користування, відповідно до чого вони будуть розділені на чотири групи – ступені з встановленням для установ кожної такої ступені певних відстаней пішого підходу або під'їзду (радіусів обслуговування), що забезпечують зручне користування ними.

Перший ступінь складається з установ і закладів, якими населення користується повсякденно. До них належать: дитячі ясла і садки, школи, продовольчі та першої необхідності промтоварні магазини, їдальні, кафе, аптеки, ательє побутового обслуговування (ремонтні майстерні, приймальні пункти). Радіус обслуговування приймається в межах 350–500 м.

Будівлі громадського призначення, що зводилися за типовими проектами, відрізнялися від збудованих раніше тим, що їх композиція підпорядковувалася не упередженням, формальним канонам, а вимогам зручності експлуатації об'єкта. Впровадження типових проектів у будівництво масових громадських будівель сприяло подоланню пережитків колишніх естетичних поглядів.

Після 1964 р. розмах житлового будівництва супроводжувався різким зростанням будівництва громадських будівель масового призначення – дитячих установ, кінотеатрів, торгових підприємств, лікувальних установ тощо. У нових житлових районах формувалися громадські центри з підприємствами культурно-побутового обслуговування. Громадські будівлі зводилися переважно за типовими проектами. Застосування типових проектів, по-перше, позитивно впливає на економічність будівництва, оскільки при їх складанні пильна увага приділяється економічності проектного рішення; по-друге, дає можливість істотно скоротити досить тривалу стадію проектування; по-третє, створює кращі умови для індустріального способу ведення будівельних робіт. Будинки, збудовані за типовими проектами, зазвичай, мають зручне планування, більш відпрацьовані об'ємно-просторові рішення, тому що система типового проектування, на відміну від індивідуального, більшою мірою дозволяє уникнути невдалий і недостатньо кваліфікованих архітектурних та інженерних рішень.

Згідно з архівними документами на засіданні архітектурної комісії при головному архітекторі в 1960 р. узгодили для застосування в будівництві з 1961 р. у м. Кременчуці такі типові проекти соціокультурних об'єктів:

1. Загальноосвітні школи:
 - а) на 920 осіб – серії 2-02-73 та 2-02-55 к;
 - б) на 520 осіб – серії 2-02-76 та 2-02-520;
2. Школа-інтернат:
Спальний корпус – 2-02-84ж (к);
Їдальня – 2-07-55;
Держкорпус – 2-02-254;
Навчальний корпус – 2-02-76к;
3. Дитячі дошкільні заклади:
 - а) Дитячі ясла на 120 місць – 2-04-438-2;
 - б) Дитячі ясла-садок на 90 місць – 2-04-437-7 та 2-04-438-7;
 - в) Дитсадок на 135 місць – 2-04-437-8 та 2-04-438-8.
4. Корпоративні підприємства і заклади торгового і побутового обслуговування:
 - а) продовольчий магазин на 5 касирів-контролерів, 2 продавця та комбінат швидкого обслуговування – 2-438-2-3;
 - б) продуктовий магазин на 6 касирів-контролерів, 3 продавця; їдальня на 140 місць та ательє пошиття одягу – 2-38-3-5.

Указані будівлі за місцевими можливостями могли споруджуватися з силікатної та червоної цегли з облицюванням силікатною цеглою з полями з бетонних блоків [4; 5; 6, с. 67, 68].

Згідно з цим рішенням за семирічку (1959–1965 рр.) у Кременчуці введені в дію нові шість багатоповерхових будинків шкіл і 19 нових дитячих дошкільних навчальних закладів. Не залишалися поза увагою й проблеми розвитку благоустрою та озеленення міста. Закладено парк, оновлено вуличне озеленення в центральній частині міста, встановлені 2 пам'ятники і 1 меморіал [12; 58].

У Кременчуці у 1959-1975 рр. кількість дитячих садків, садків-ясел, шкіл і шкіл-інтернатів, уведених в експлуатацію становить понад 70 од. Також збудовано 2 професійно-технічні училища, кожне з яких розраховане на 400 місць, навчальний корпус для загально-технічного факультету Полтавського інженерно-будівельного інституту на 1200 осіб [9; 1-2; 10; 22]. Щодо інших установ обслуговування населення, то найпоширенішими були: аптеки, кафе, продовольчі, продуктові, кондитерські магазини, пункти прийому білизни, пункти прокату, перукарні та ощадні каси. У більшості випадків вони вбудовані в житлові будинки.

Другий ступінь – будинки культури, клуби, кінотеатри, бібліотеки, торгові центри, ресторани, установи зв'язку (пошта, телеграф), поліклініки, пологові будинки та районні лікарні, спортивні центри (спортивні зали, плавальні басейни, спортивні тренувальні майданчики), які відвідуються населенням періодично. Радіус обслуговування установ та закладів II ступеня приймається в 1000–1200 м, що дозволяє дійти до них пішки за 15–20 хв., не вдаючись до послуг транспорту.

За архівними матеріалами фонду відомо, що у 1959–1975 рр. у Кременчуці збудовано 3 кінотеатри:

1. Широкоекранний кінотеатр на 800 місць (загально-районного значення) ім. М. Кропивницького.
2. Кінотеатр «Ювілейний» на 600 місць у Крюкові.
3. Кінотеатр «Аврора» на 600 місць у селищі Молодіжному.

Активно впроваджувалося будівництво лікувальних закладів, ресторанів, поштових відділень, також з'являється автовокзал на 100 пасажирів.

Третій ступінь – установи і заклади, що відвідуються населенням значно рідше, ніж установи перших двох ступенів. Сюди входять: адміністративні та господарські установи, палаци культури, музеї, виставки, театри, цирки, концертні зали, великі кінотеатри, міські спортивні центри (стадіони, плавальні басейни, водні станції), міські торговельні центри, спеціалізовані лікарні та медичні центри, наукові та навчальні центри. Всі ці установи мають загальноміське, обласне, а іноді, в столицях союзних і автономних республік, республіканське значення. Під'їзд до них, зазвичай, здійснюється засобами міського транспорту.

У 1972 р. у Кременчуці вводиться в експлуатацію Міський палац культури, розрахований на 1200 місць.

Четвертий ступінь – установи і заклади масового короткочасного і тривалого відпочинку, розташовані в приміських зонах. Сюди відносяться: водні станції і пляжі, ресторани, кафе, готелі, мотелі, рибальські, лижні та туристичні бази, будинки відпочинку, санаторії, заміські дитячі установи тощо.

У 1961 р. комісія з вибору ділянки під пляжі в м. Кременчуці і Крюкові ухвалила рішення про організацію пляжу у Кременчуці на 10000 осіб, загальною площею 3 га. Пляж у Крюкові вирішили облаштовувати на площі до 2 га, з розрахунку на 5000 осіб. Цей пляж облаштували шляхом профілювання берега й часткового наміву піску [7; 14; 8].

У мікрорайонах розміщуються установи і заклади першого ступеня обслуговування з дотриманням зазначеного вище радіуса обслуговування (350–500 м). Виходячи з цього можна вважати, що оптимальна кількість населення в мікрорайоні при п'ятиповерховій забудові та щільності житлового фонду 2800–3200 м² житлової площі на 1 га становитиме 6–9 тис. осіб (із розрахунку 9 м² житлової площі на 1 особу). При змішаній (5, 9, 16 і більше поверхів), переважно дев'ятиповерховій, забудові чисельність населення мікрорайонів може досягати 16–18 тис. осіб.

До 1966 р. основна увага проектувальників і науковців приділялася двом питанням – будівництву обслуговуючих установ та їх розміщення в кварталі, мікрорайоні, місті [15].

Для подальшого покращення якості забудови міста з урахуванням місцевих особливостей і національних традицій, а також підвищення рівня обслуговування населення проектним організаціям, головному архітектору міста, будівельним організаціям Держбуд СРСР рекомендував передбачати в забудовах як нових, так і вже існуючих районів, повний комплекс громадських будівель, формуючих 2-ступеневу мережу культурно-побутового обслуговування з метою економії міських територій, розміщувати збільшення місць школах до 2000, дитячі садки-ясла до 360 місць і кооперативні будівлі різного призначення, маючи на увазі й одночасне підвищення комфорту в цих закладах і зниження їх вартості. Для покращення зовнішнього вигляду будівель ширше використовувати право на внесення змін в архітектуру фасадів житлових і громадських будівель, що будуються за типовими проектами, представленими Держбудом СРСР [11; 12–14].

Висновок. Однак багато важливих завдань містобудівної проблеми культурно-побутового обслуговування населення виявилися вирішеними недостатньо: наприклад, питання черговості будівництва установ культурно-побутового обслуговування, набору приміщень, їх зв'язок і взаємозамінність тощо. Детальний аналіз забезпечення Кременчука будівлями соціокультурного характеру наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Відомості про кількість соціокультурних будівель, введених в експлуатацію в 1959–1975 рр.

Типи громадських споруд	Період			Разом
	1959 – 1966 рр.	1966 – 1970 рр.	1970 – 1975 рр.	1959–1975 рр.
Школи	8	4	5	17
Дошкільні дитячі заклади	17	21	8	46
Технікуми, ПТУ, ЗВО	1	3	2	6
Палаці культури і клуби	2	–	–	4
Кінотеатри	1	2	–	3

Згідно з статистичними даними відзначимо, що забезпеченість Кременчука дитячими садками та яслами складала 69 %, кінотеатрами – 60 %, школами – 74%. Наведені у таблиці дані свідчать про те, що зі збільшенням кількості населення міста, зростала його забезпеченість соціокультурними будівлями. Але незважаючи на обсяги будівництва, потреби громадян не були реалізовані повністю. Місту не вистачало дошкільних дитячих закладів, шкіл, кінотеатрів. Будівлі соціокультурного призначення, що зводилися за типовими проектами, відрізнялися від збудованих раніше тим, що їх композиція підпорядковувалася не упередженням, формальним канонам, а вимогам зручності експлуатації об'єкта. Впровадження типових проектів у будівництво масових соціокультурних будівель сприяло подоланню пережитків колишніх естетичних поглядів.

Список використаної літератури

1. Об устранении излишеств в проектировании и строительстве : Постановление ЦК КПСС Совета Министров СССР от 04.11.1955 г. № 1871. URL: <http://surl.li/gllc> (дата звернення: 24.10.2020).
2. О развитии жилищного строительства в СССР : Постановление ЦК КПСС Совета Министров СССР от 31.07.1957 г. № 931. URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_5213.htm (дата звернення: 24.10.2020).
3. Переписка с Госстроем УССР по вопросу строительства города Кременчуга за 1959 год. *АВВККМР* (Архівний відділ виконавчого комітету Кременчуцької міської ради). Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1399.
4. Протоколы заседаний городской архитектурной комиссии. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1404.
5. Планы, акты отвода земельных участков и переписка по индивидуальным застройщикам г. Кременчуга за 1959 г. Т. 1. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1463.
6. Переписка с Госстроем УССР по вопросу строительства г. Кременчуга за 1960 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1511.
7. Переписка и выкопировка о строительстве Кременчугских городских пляжей за 1961 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1630.
8. Акты государственной приемки построенных объектов за 1961 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1672.
9. Протоколы заседаний архитектурной комиссии с решениями Горисполкома о их утверждении за 1962 г. Т. 4. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 1707.
10. Переписка с Госстроем УССР по вопросам строительства г. Кременчуга за 1966 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 2013.
11. Переписка с Госстроем УССР по вопросам строительства города Кременчуга за 1967 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 2051.
12. Переписка с Госстроем УССР по вопросам строительства объектов города Кременчуга за 1968 г. *АВВККМР*. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 2086.
13. Бурдые П. Социальное пространство: поля и практики: Пер. с франц. / Отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н. А. Шматко. Москва: Ин-т экспериментальной социологии. СПб.: Алетейя, 2005. 576 с.
14. Вильковский М. Социология архитектуры. Москва : Фонд «Русский авангард», 2010. 592 с.
15. Городков А. В., Федосова С. И. Основы территориально-пространственного развития городов : учеб. пособ. Брянск, 2009. 329 с.
16. Косенкова, Ю. Л. Советский город 1940 – первой пол. 1950-х годов: От творческих поисков к практике строительства. Москва : Эдиториал УРСС, 2000. 378 с
17. Лушакова А. Н., Евселевский Л. И. Улицами старого Кременчуга. Кременчуг : Вид-во «Кременчук», 2001. 224 с.
18. Осташко О. І. Кременчуцький край в контексті історії України. Кременчук : «Кременчук», 2003. 415 с.
19. Лещенко Н. А. Відродження архітектурного ансамблю історичного центру малого міста (на прикладі пропозиції по регенерації історичного центру смт Олика Волинської обл.). *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2014. № 35. С. 421-428.
20. Мусина К. М. Формирование историко-архитектурной городской среды как фактора социокультурного развития. URL: https://kpfu.ru/staff_files/F752004997/Musina.K.I..Formirovaniesredyкак_red.pdf (дата звернення: 24.10.2020).
21. Назарова М. П. Архитектурное пространство города: культурологический аспект. *Известия ВПГУ*. 2012. № 3 (67). С. 73-77.

22. Черкес Б. С., Лысенко О. Ю. Разрушение, восстановление и поиски идентичности послевоенного советского города. *Містобудування та територіальне планування*. 2013. № 49. С. 553-601.

References

1. Ob ustraneniі izlishestv v proektirovaniі i stroitelstve : Postanovlenie TsK KPSS Soveta Ministrov SSSR ot 04.11.1955 g. № 1871. URL: <http://surl.li/gllc> (data zvernennya: 24.10.2020).
2. O razvitiі zhilishchnogo stroitelstva v SSSR : Postanovlenie TsK KPSS Soveta Ministrov SSSR ot 31.07.1957 g. № 931. URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_5213.htm (data zvernennya: 24.10.2020).
3. Perepiska s Gosstroem USSR po voprosu stroitelstva goroda Kremenchuga za 1959 god. *AVVKKMR* (Arkhivniy vidil vikonavchogo komitetu Kremenchutskoї miskoi radi). F. 136. Op. 1. Spr. 1399.
4. Protokoly zasedaniy gorodskoy arkhitekturnoy komissii. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1404.
5. Plany, akty otvoda zemelnykh uchastkov i perepiska po individualnym zastroyshchikam g. Kremenchuga za 1959 god. Tom 1. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1463.
6. Perepiska s Gosstroem USSR po voprosu stroitelstva g. Kremenchuga za 1960 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1511.
7. Perepiska i vykopirovka o stroitelstve Kremenchugskikh gorodskikh plyazhey za 1961 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1630.
8. Akty gosudastvennoy priemki postroennykh obektov za 1961 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1672.
9. Protokoly zasedaniy arkhitekturnoy komissii s resheniyami Gorispolkoma o ikh utverzhdenii za 1962 g. Tom 4. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 1707.
10. Perepiska s Gosstroem USSR po voprosam stroitelstva g. Kremenchuga za 1966 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 2013.
11. Perepiska s Gosstroem USSR po voprosam stroitelstva goroda Kremenchuga za 1967 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 2051.
12. Perepiska s Gosstroem USSR po voprosam stroitelstva obektov goroda Kremenchuga za 1968 god. *AVVKKMR*. F. 136. Op. 1. Spr. 2086.
13. Burde P. Sotsialnoe prostranstvo: polya i praktiki: Per. s frants / Otv. red. perevoda, sost. i poslesl. N. A. Shmatko. M.: Institut eksperimentalnoy sotsiologii. SPb.: Aletyya, 2005. 576 s.
14. Vilkovskiy M. Sotsiologiya arkhitektury. M. : Fond «Russkiy avangard», 2010. 592 s.
15. Gorodkov A. V., Fedosova S. I. Osnovy territorialno-prostranstvennogo razvitiya gorodov : ucheb. posobie. Bryansk, 2009. 329 s.
16. Kosenkova, Yu. L. Sovetskiy gorod 1940-kh – pervoy poloviny 1950-kh godov: Ot tvorcheskikh poiskov k praktike stroitelstva. M. : Editorial URSS, 2000. 378 s.
17. Lushakova A. N., Yevselevskiy L. I. Ulitsami starogo Kremenchuga. Kremenchug: Vidavnistvo «Kremenchuk», 2001. 224 s.
18. Ostashko O. I. Kremenchut'skiy kraj v konteksti istorii Ukrainy. Kremenchuk : Kremenchuk, 2003. 415 s.
19. Leschenko N. A. Vidrozhennia arkhitekturnoho ansamblu istorichnoho tsentru maloho mista (na prykladi propozyitsii po reheneratsii istorichnoho tsentru smt Olyka Volyns'koi oblasti). *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. 2014. № 35. S. 421-428.
20. Musina K. M. Formirovanie istoriko-arkhitekturnoy gorodskoy sredy kak faktora sotsiokulturnogo razvitiya. URL: https://kpfu.ru/staff_files/F752004997/Musina.K.I..Formirovaniyesredyak_red.pdf (data zvernennya: 24.10.2020).
21. Nazarova M. P. Arkhitekturnoe prostranstvo goroda: kulturologicheskii aspekt. *Izvestiya VPGU*. 2012. № 3 (67). S. 73-77.
22. Cherkes B. S., Lysenko O. Yu. Razrushenie, vosstanovlenie i poiski identichnosti poslevoennogo sovetskogo goroda. *Mistobuduvannia ta terytorial'ne planuvannia*. 2013. № 49. S. 553-601.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ АРХИТЕКТУРНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ГОРОДА В ПЕРИОД 1959–1975 ГОДОВ (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА КРЕМЕНЧУГ ПОЛТАВСКОЙ ОБЛ.)

Василенко Дарья Павловна – старший преподаватель,

Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, г. Кременчуг

Саранча Виктор Иванович – кандидат исторических наук, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, г. Кременчуг

Шабунина Виктория Валентиновна – кандидат филологических наук, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского, г. Кременчуг

Чернявская Ольга Владимировна – заведующая производственного обучения Александрыйский колледж культуры и искусств, г. Александрия

Рассмотрены социокультурные аспекты архитектурного планирования на примере г. Кременчуга Полтавской обл. Определены региональные особенности архитектурного планирования, отражающие дух исторической эпохи конца 50-70 годов XX в. Хронологическими рамками исследования определены 1959-1975 гг., когда начинается активный процесс восстановления жилого и социокультурного фонда города. Определены причины расширения архитектурной сетки социокультурных объектов Кременчуга. Проанализировано темпы строительства социокультурных объектов г. Кременчуга, появившиеся в этот период. К социокультурным

объектам отнесены: школы, дошкольные учебные заведения, кинотеатры, дворцы культуры, парки, скверы и т.д. На основе архивных документов определен процент обеспеченности потребностей горожан социокультурными объектами, которые были введены в эксплуатацию в 1959-1975 гг.

Ключевые слова: социокультурный объект, архитектура, планирование, город, Кременчук, здание.

THE SOCIO-CULTURAL DIMENSION OF CITY ARCHITECTURE PLANNING DURING 1959-1975 YEARS (ON THE EXAMPLE OF KREMENCHUK IN POLTAVA REGION)

Vasilenko Daria – Senior Lecturer,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Sarancha Viktor – PhD,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Shabunina Viktoriia – Associate Professor, PhD,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Chernavska Olga – Head of Industrial Training,

Olexandria College of Culture and Arts, Olexandria

It is reviewed in the article the socio-cultural dimensions of architectural planning on the example of Kremenchuk in Poltava region. Special regional characteristics of architecture planning were identified with its brightly represented spirit of the age late 1950 – 1970 XX century. The chronological frameworks of the research were determined 1959-1975 years – the period of actively growing process of building housing stock and socio-cultural fund in Kremenchuk. The reasons of architecture enlargements in socio-cultural objects were indicated here. The reasons of architecture network enlargement in socio-cultural objects in Kremenchuk are stated in the article. It is analyzed in the article the rate of construction activity of socio-cultural objects in Kremenchuk, which appeared in a certain period. The socio-cultural objects are: schools, pre-school establishments, cinemas, culture palaces, parks, gardens, etc. While basing on archival documents it was determined, the percent of socio-cultural objects availability for all requirements of city population, which were put into service in 1959-1975 years.

Key words: socio-cultural objects, architecture, planning, city, Kremenchuk, building.

UDC 94:72.01 (477.53-21КРЕМЕНЧУК)

THE SOCIO-CULTURAL DIMENSION OF CITY ARCHITECTURE PLANNING DURING 1959-1975 YEARS (ON THE EXAMPLE OF KREMENCHUK IN POLTAVA REGION)

Vasilenko Daria – Senior Lecturer,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Sarancha Viktor – PhD,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Shabunina Viktoriia – Associate Professor, PhD,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk

Chernavska Olga – Head of Industrial Training,

Olexandria College of Culture and Arts, Olexandria

Problem statement. It was reviewed several socio-cultural aspects of architecture planning on the example of Kremenchuk in Poltava region. Special regional characteristics of architecture planning were identified with its brightly represented spirit of the age late 1950-1970 XX century. The chronological frameworks of the research were determined 1959-1975 years – the period of actively growing process of building housing stock and socio-cultural fund in Kremenchuk. The reasons of architecture enlargements in socio-cultural objects were indicated here.

The purpose of the article is to analyze the architecture and building development of socio-cultural objects in Kremenchuk (Poltava region) during 1959-1975 years on the basis of archival documents in the socio-cultural dimension.

The methods of research. In order to solve the given tasks was used a traditional complex of general science principles (determinism, historicism, image, systematization) and methods (analysis and synthesis, systemic and structural, content analysis, observation, statistical, formal logic, concretization).

The results of research. Late 1950 XX century a new period began in the history of architecture and building in Kremenchuk, which was closely connected both with construction sector generally in whole state and directly with development in the city. For the period from 1959 till 1965 the number of people increased by 2,3 times, while the annual growth rate averaged at more than 6000 people. The rapid growth of population resulted in an increase of public square: from 5400 ha in 1960 till 9590,4 ha in 1975, so almost doubled. Consequently, it became necessary to create and enlarge the network of socio-cultural objects. The socio-cultural objects are: schools, pre-school establishments, cinemas, culture palaces, parks, gardens, etc.

While basing on archival documents it was determined, the percent of socio-cultural objects availability for all requirements of city population, which were put into service in 1959-1975 years. According to statistical information should be noted, that the provision with kindergartens and nurseries amounted in 69%, with cinemas – 60%, with schools – 74%. However, despite high construction activity, the civilian needs weren't fully implemented. The city had a lack of pre-school establishments, schools, cinemas. The buildings of socio-cultural purpose, constructed according to typical projects were different from previous ones, their composition followed not formal canons, but its requirements for convenience in service.

Key words: socio-cultural objects, architecture, planning, city, Kremenchuk, building.

Надійшла до редакції 2.10.2020